

Yritysvastuuraportoinnin kehitys raportointistandardien käyttöönoton ja muutoksen vaikutuksesta

Case: Marimekko

Kandidaatintutkielma
Nea Klossner
Aalto-yliopiston Kauppakorkeakoulu
Laskentatoimi
Syksy 2016

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella, miten yritys vastuuraportointi on muuttunut GRI-raportointistandardien käyttöönoton sekä standardien muuttumisen vaikutuksesta. Tavoitteena oli saada yksityiskohtainen kuva kohdeyritykseksi valikoidun Marimekon yritys vastuuraportoinnin kehityksestä, ja analysoida sitä aiempaa tutkimusta ja teoriaa vasten. Erityisesti tarkastelun kohteena olivat raporttien rakenne, laajuus, läpinäkyvyys sekä esitettyjen tunnuslukujen runsaus. Aiemmassa tutkimuksessa on laajasti tarkasteltu yritys vastuuraportointia maa- ja toimialatasolla, ja näistä erottautuen tässä tutkimuksessa tarkastellaan raportointia ja sen kehitystä yhden yrityksen näkökulmasta.

Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tutkimus koostuu kirjallisuuskatsauksena toteutetusta teoriaosuudesta sekä empiirisestä tutkimusosuudesta. Teoriaosuudessa on käytetty laajasti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, artikkeleita sekä konsulttiyhtiöiden tekemiä tutkimuksia. Empiriaosuuden tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen case-tutkimus, ja tutkimusotteena sisällönanalyysi sekä sisällön erittely. Lähteenä empiiriseen tutkimukseen on käytetty Marimekon julkisesti saatavilla olevia vastuullisuuskatsauksia sekä vuosikirjoja.

Tutkimustulokset

Tutkimus osoitti, että kohdeyrityksen yritys vastuuraportointi oli kehittynyt parempaan suuntaan tarkasteluajanjakson aikana, ja että GRI-ohjeiston käytöllä on ollut raportointiin positiivinen vaikutus. GRI:n käyttöönoton todettiin olevan pitkäaikainen prosessi, ja heti ensimmäisistä GRI-raporteista ei vielä nähty merkittävää kehitystä. Siirryttäessä ohjeiston päivitettyyn versioon oli nähtävissä selkeä parannus kohdeyrityksen raportoinnissa kaikin puolin. Tutkimuksesta voitiin myös päätellä, että kohdeyrityksen tapauksessa GRI:n käytöllä oli yhteys raportoinnin kehittymiseen parempaan suuntaan, ja useita GRI:n edellyttämiä elementtejä oli esitetty uusimmassa vastuullisuusraportissa.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	5
2	YRITYSVASTUUN KÄSITE	7
2.1	YRITYSVASTUUN MÄÄRITELMÄ	7
2.2	YRITYSVASTUUN ULOTTUVUUDET	8
2.3	SIDOSRYHMÄT	9
2.4	YRITYSVASTUUN MERKITYS KILPAILUKYVYLLE	9
3	YRITYSVASTUUSTA RAPORTOINTI	11
3.1	YRITYSVASTUURAPORTOINNIN KEHITTYMINEN JA KRITIIKKIÄ	11
3.2	GLOBAL REPORTING INITIATIVE (GRI).....	12
3.2.1	<i>GRI-raportointiohjeisto</i>	12
3.2.2	<i>GRI:n kehitys lyhyesti</i>	13
3.2.3	<i>GRI G4-ohjeisto</i>	14
3.3	GRI-STANDARDIEN KÄYTTÖ JA KEHITTYMINEN, AIEMPAA TUTKIMUSTA	15
3.3.1	<i>GRI:n kontribuutio raportoinnin kehittämiseen</i>	15
3.3.2	<i>Kritiikkiä GRI-standardeja kohtaan</i>	16
3.3.3	<i>GRI:n käytön yhteys yrityksen vastuulliseen toimintaan</i>	17
4	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO	19
4.1	TUTKIMUSOTE	19
4.2	AINEISTON KUVAUS, ANALYSOINTI JA TULKITSEMINEN	20
4.3	MARIMEKON ESITTELY	21
5	TULOKSET	23
5.1	GRI-RAPORTOINTISTANDARDIEN KÄYTTÖÖNOTON VAIKUTUS	23
5.1.1	<i>Raportin rakenne ja ulkoasu</i>	23
5.1.2	<i>Vastuullisuuden tunnusluvut</i>	24
5.2	G3-OHJEISTOSTA G4-OHJEISTOON SIIRTYMISEN VAIKUTUS	25
5.2.1	<i>Raportin rakenne ja ulkoasu</i>	25
5.2.2	<i>Vastuullisuuden tunnusluvut</i>	26
5.3	YHTEYS AIKAISEMPAAN TUTKIMUKSEEN JA TEORIAAN	30
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	32
	LÄHDELUETTELO	33

KUVIOT

KUVIO 1 TUNNUSLUKUJEN MÄÄRÄ 2007-2008 (MARIMEKKO, 2007; MARIMEKKO, 2008)	24
KUVIO 2 TUNNUSLUKUJEN MÄÄRÄ 2012-2015 (MARIMEKKO, 2012; MARIMEKKO, 2015A)	27

TAULUKOT

TAULUKKO 1 (MARIMEKKO, 2015B; GRI, 2013).....	29
---	----

1 JOHDANTO

Yritysvastuuraportointi aiheena on erittäin ajankohtainen, ja sen merkittävä rooli taloudellisen tilinpäätösraportoinnin rinnalla kasvaa koko ajan. Elämme aikaa, jossa yritystoiminnan läpinäkyvyyden merkitys korostuu enenevässä määrin, ja kuluttajat ovat yhä tietoisempia teke miensä valintojen suhteen. Yritysvastuusta raportointi on yrityksen viestinnällinen keino vastata tähän lisääntyneeseen tiedon kysyntään, ja raportointistandardit keino parantaa sekä yhtenäistää yritysten yritysvastuuraportointia maailmanlaajuisesti. Raportoinnin vaatimusten ja työkalujen kehittyessä yritysvastuuraportointi lähentyy entisestään normaalien kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntöjen kanssa, ja lisäksi tulevaisuudessa on odotettavissa yhä enemmän lakeja ja direktiivejä vastuullisuusraportoinnin säätelyä koskien. (ks. esim. Rohweder, 2004; Juuti nen & Steiner, 2010; Niskala ym. 2013.)

Yritysvastuuraportteja on tutkittu, vertailtu sekä analysoitu hyvin paljon 2000-luvun aika na. Useimmissa tutkimuksissa on jollakin tapaa otettu tarkastelussa huomioon kansainvälisel lä tasolla ylivoimaisesti käytetyin raportointiohjeisto, Global Reporting Initiative eli GRI. Teoria ja tutkimus esittävät, että vaikka GRI-standardien käyttö raporttien pohjana on tuonut mukanaan edistystä raporttien laatuun ja käytettävyyteen, löytyy kuitenkin myös paljon kehi tettävää sekä puutteita, joko raportointistandardeissa itsessään tai yritysten tavassa tulkita ja soveltaa niitä. (ks. esim. Moneva ym. 2006; Isaksson & Steimle, 2009; Schadewiz & Niskala, 2010; Jones ym. 2016.)

Tämän tutkielman tutkimusongelmana on selvittää, miten raportointistandardien käyttööno tto sekä standardien muutos ovat vaikuttaneet yritysvastuuraportointiin. Tutkimus toteute taan case-tutkimuksena, ja tarkastelussa on kohdeyrityksenä Marimekko. Tutkimuskysymyk sestä syntyviä alakysymyksiä ovat:

- Millaista on Marimekon yritysvastuuraportointi, ja miten se on kehittynyt?
- Miten siirtyminen ohjeiston versiosta GRI G3 versioon G4 on vaikuttanut Marime kon raportointiin?

Yritysvastuuraportteja on tarkasteltu ja vertailtu laajasti aiemmassa tutkimuksessa niin toimiala- kuin maakohtaisestikin (ks. esim. Daub, 2007; Davis & Searcy, 2010; Roca & Searcy, 2012). Raportoinnin kehittymistä yhden yrityksen näkökulmasta ei kuitenkaan olla merkit tävästi tutkittu. Marimekon yritysvastuuraportoinnin tarkasteluun keskittymällä on mahdollis ta saada yksityiskohtainen kuva raportoinnin kehittymisestä eri vaiheiden kautta, joiksi on valikoitu GRI-raportointistandardien käyttöönoton vaihe, sekä ohjeiston päivittymisen vaihe G3:sta G4-ohjeistoon. Marimekko on luonnollinen valinta kohdeyritykseksi, sillä se on tehnyt

GRI-perusteista raportointia jo usean vuoden ajan. Marimekkoon liittyy perinteisesti vahva mielikuva vastuullisesta ja eettisestä yrityksestä, vaikka viimevuosina yritystä kohdanneet julkiset kriisit, esimerkiksi useat plagiointikohut sekä thaimaalaisesta lasitehtaasta paljastuneet ongelmat ovat tätä imagoa myös kyseenalaistaneet. (Finnwatch, 2013; Marimekko, 2015a)

Tutkielma jakautuu kahteen osaan, teoreettiseen sekä empiiriseen osaan. Johdantoa seuraavat luvut kaksi ja kolme, jotka luovat teoreettisen viitekehyksen, ja esittelevät aiheesta tehtyä tutkimusta. Luvussa neljä esitellään tutkimusmenetelmä sekä käytetty aineisto. Luvussa viisi paneudutaan empiirisen aineiston tarkasteluun sekä analysointiin, sekä luodaan linkki aiempaan tutkimukseen. Luvussa kuusi esitetään lopuksi tutkimuksen yhteenveto sekä johtopäätökset.

2 YRITYSVASTUUN KÄSITE

2.1 Yritysvastuun määritelmä

Yritysvastuun käsite liittyy läheisesti yrityksen ja yhteiskunnan väliseen vuorovaikutukseen, ja vaikuttaminen on ennen kaikkea kahdensuuntaista. Yritykset eivät nykypäivänä, eivätkä koskaan aiemminkaan ole voineet toimia eristyksissä ympäristöstään tai yhteiskunnasta. Tästä syystä yritys vastuun käsite tuleekin nähdä koko yritystoiminnan kattavana käsitteenä, eikä yritys vastuuta voida missään liiketoiminnassa, yrityksessä tai organisaatiossa ohittaa yhden-tekevänä. (Juutinen & Steiner, 2010; Niskala ym. 2013.)

Yritysvastuusta puhuttaessa on käytössä monia termejä, joita usein käytetään synonyymeinä, kuten kestävä kehitys, yritys vastuun, yhteiskuntavastuu ja yrityksen sosiaalinen vastuu. Termiä kestävä kehitys voidaan pitää edellisten käsitteiden yläkäsitteenä. (Juutinen & Steiner, 2010). Kestävän kehityksen termi lanseerattiin vuonna 1987, kun Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio julkaisi raportin Yhteinen tulevaisuutemme. Kestävä kehitys vakiintui tarkoittamaan kehitystä, joka ”tydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa”. (Rohweder, 2004, 15). Tässä tutkielmassa käytän pääasiassa termiä yritys vastuun.

Termiä kestävä kehitys kohtaan on esitetty myös kritiikkiä sen vaikean määriteltävyyden, monimerkityksellisyyden ja epämääräisyyden vuoksi. Monevan ym. (2006) mukaan asiantuntijat eivät ole kestävä kehityksen suhteen mistään muusta samaa mieltä kuin siitä, ettei sille ole selkeää merkitystä tai määritelmää. Tämä luo ongelman, kun kestävä kehityksen voi kukaan tahon määritellä haluamallaan tavalla.

Juutisen & Steinerin (2010) mukaan yritys vastuun tarkoittaa nimenomaan liiketoiminnan vastuullisuutta, eli yritys vastuuta eivät näin ollen ole liiketoiminnasta irralliset hyväntekeväisyys toimet tai kertaluonteiset projektit. Yritys vastuun käsitteenä tarkoittaa lainsäädännön vaatimukset ylittävien toimien toteuttamista, ja ajatuksena on, että näin vastataan yhteiskunnan ja sidosryhmien odotuksiin. Kuitenkin lainsäädännön vaatimusten täyttäminen on vastuullisen toiminnan perustana.

2.2 Yritysvastuun ulottuvuudet

Kirjallisuudessa yritysvastuu jaetaan usein kolmeen ulottuvuuteen – taloudelliseen-, ympäristö- ja sosiaaliseen vastuuseen (Rohweder, 2004; Niskala ym. 2013). Yritysvastuun taloudellinen ulottuvuus liittyy kannattavaan taloudelliseen toimintaan, riskienhallintaan ja hallintokäytäntöihin. Taloudellisen vastuun tulos mittaa yrityksen luomaa taloudellista hyvinvointia sidosryhmilleen. (Rohweder, 2004; Juutinen & Steiner, 2010.) Niskalan ym. (2013) sekä Rohwederin (2004) mukaan taloudellista vastuuta ovat sekä välitön eli suora vastuu, että välillinen vastuu. Välitön vastuu syntyy suorista, rahavirtoja koskevista vaikutuksista, eli esimerkiksi palkkojen maksusta työntekijöille, verojen maksusta yhteiskunnalle sekä osinkojen maksamisesta omistajille. Välillisiä vaikutuksia taas ovat liiketoiminnan laajemmat, kansantaloudelliset vaikutukset. Taloudellisen vastuun merkitys korostuu jatkuvasti, ja yhä enemmän on yrityksiä ja sidosryhmiä, joiden mielestä yrityksen ei tulisi tavoitella voittoa hinnalla millä hyvänsä (Rohweder, 2004).

Ympäristövastuun kannalta keskeistä on yrityksen itsensä sekä sen yhteistyökumppaneiden ympäristöongelmien- ja riskien kannalta vastuullinen toiminta. Vastuu voi jälleen olla välitöntä tai välillistä. Välitön vastuu tarkoittaa tehokasta ja säästäväistä luonnonvarojen käyttöä koko yrityksen toiminnassa. Välillistä vastuuta syntyy toimintojen ulkoistamisen kautta yhteistyökumppaneiden toimesta. (Rohweder, 2004; Niskala ym. 2013). Ympäristövastuuta voidaan lähestyä elinkaariajattelun kautta, jolloin huomioidaan kaikki välilliset ja välittömät ympäristöä koskevat kustannukset koko tuotteen elinkaaren ajalta (Rohweder, 2004).

Sosiaalisen vastuun alueelle kuuluvat laajasti yrityksen työntekijöiden hyvinvointiin ja osaamiseen liittyvät asiat sekä työntekijöiden kulttuurin ja arvojen kunnioittaminen, esimerkiksi työturvallisuudesta huolehtiminen, vastuullinen toiminta irtisanomistilanteissa sekä kulttuuristen erilaisuuksien hyväksyminen (Niskala ym. 2013). Näiden lisäksi yrityksen välittömään sosiaaliseen vastuuseen kuuluu myös vastuu sen tuottamista palveluista ja tuotteista, joihin kuuluvat tuotteiden terveys- ja turvallisuusvaikutusten tunteminen, haitallisten aineiden välttäminen sekä asianmukaiset tuotemerkinnot. Välillistä vastuuta yrityksellä voi olla globaalisti tai paikallisesti, yrityksen luonteesta riippuen. Välillinen vastuu voi olla esimerkiksi vastuuta toimitusketjun työolosuhteisiin liittyen. (Rohweder, 2004; Niskala ym. 2013).

2.3 Sidosryhmät

Vaikka yritysten ensimmäinen prioriteetti yhä on omistajien voiton maksimointi, pitkällä tähtäimellä tämä ei ole mahdollista, ellei muidenkin sidosryhmien tarpeisiin vastata (Ballou ym. 2006). Sidosryhmäajattelun yhteys yritysvastuuseen syntyy siitä, kun tiedostetaan, että yritys on olemassa sidosryhmiensä yhteistyön ja näiden antamien panosten ansiosta. Yritys voi selvitä pitkällä aikavälillä vain, jos se pystyy tyydyttämään keskeisimpien sidosryhmiensä tarpeet. (Niskala ym. 2013.) Balloun ym. (2006) mukaan yritykset ovat alkaneet huomata, että sidosryhmien odotusten täyttäminen on yhtä tärkeä edellytys vastuulliselle toiminnalle kuin yleisten liiketoimintatavoitteidenkin saavuttaminen. Sidosryhmät, ja etenkin ympäristöaktivistit, ovatkin painostuksellaan merkittävä syy sille, miksi yritykset ovat alkaneet alun perin raportoida vastuullisuudestaan (Crowther, 2004).

Kujala & Kuvaja (2002) määrittelevä sidosryhmät henkilöksi tai ryhmäksi, jonka toiminta voi vaikuttaa organisaation toimintaan, tai johon organisaation toiminta voi vaikuttaa. Käsite on näin ollen hyvin laaja, ja sidosryhmiksi luetaan mm. henkilöstö, asiakkaat, alihankkijat ja tavarantoimittajat, omistajat ja rahoittajat, kilpailijat, julkinen sektori, kansalaisjärjestöt, paikallisyhteisöt sekä tiedotusvälineet. Niskalan ym. (2013) mukaan yrityksen yhteiskunnallisista vaikutuksista on usein kiinnostunut huomattavasti suurempi sidosryhmien joukko kuin perinteisistä liiketoiminnan kysymyksistä.

Sidosryhmät voidaan jaotella ensisijaisiin sekä toissijaisiin. Ensisijaisiin kuuluvat sidosryhmät, joilla on yrityksen kanssa sopimukseen perustuva suhde, eli esimerkiksi työntekijät. Muut ovat toissijaisia. Yritysvastuusta puhuttaessa ensisijaiseksi mielletään usein myös ne ryhmät, joihin yrityksen toiminnalla on suora vaikutus, kuten paikallisyhteisöt. Jaottelua tehdään myös sisäisiin ja ulkoisiin sidosryhmiin, sekä välittömiin ja välillisiin sidosryhmiin. (Niskala ym. 2013)

2.4 Yritysvastuun merkitys kilpailukyvyille

Juutisen & Steinerin (2010) mukaan yritysvastuuseen panostamista voidaan perustella sillä, että sen avulla yritys pystyy merkittävästi parantamaan kilpailukykyään. Heidän mukaansa yritykset voivat yritysvastuuseen perehtymällä säilyttää, ja jopa vallata uusia markkinoita ja asiakkaita, tuottamalla palveluja ja tuotteita, jotka vastaavat asiakkaiden tarpeisiin. Esimerkiksi he mainitsevat, että huoli ilmastonmuutoksesta saa osan asiakkaista vaihtamaan autonsa

vähemmän polttoainetta kuluttavaan ja hiilidioksidipäästöjä aiheuttavaan. Kun yritys tunnistaa tämän tarpeen, hyötyvät sekä asiakas, kyseinen yritys että ympäristö. Monista yritys vastuun piiriin kuuluvista asioista yritys saa myös suoraa kustannushyötyä, joka näkyy pienentyneinä menoina kassavirrassa. Tästä esimerkkinä ovat sähkö- ja lämpöenergian käytön tehostamistoimenpiteet, joita monissa yrityksissä tehdään.

EY ja Boston College Group (2016) ovat tutkimuksessaan tuoneet esille myös monta vastuullisen toiminnan linkkiä yrityksen taloudelliseen menestykseen. Vastuullisesti ja läpinäkyvästi toimiva yritys voi tutkitusti saada rahoitusta halvemmalla, ja sijoittajat ovat halukkaampia sijoittamaan tällaisiin yrityksiin. He tuovat tutkimuksessaan esille myös työntekijänäkökulman, eli vastuullisesti toimiminen ja siitä raportoiminen ovat yhteydessä positiivisesti työntekijöiden tuottavuuteen, johon kuuluu mm. työntekijöiden vapaaehtoisesti tekemät lisä- ja ylityöt, joista ei makseta korvausta. Vastuullinen yritys on myös houkutteleva työnantaja, ja tämä saattaa olla merkittäväkin tekijä työpaikkaa valittaessa. Tämä korostuu entisestään, kun työmarkkinoilla kilpailu hyvistä työntekijöistä tiukentuu työelämästä poistuvuuden ollessa suurempaa kuin uuden työvoiman saapumisen (Juutinen & Steiner, 2010; EY, 2016).

3 YRITYSVASTUUSTA RAPORTOINTI

Yritysvastuuraportoinnille ei ole olemassa yhtä, universaalial määritelmää. Yritysvastuuseen liittyvä raportointi tarkoittaa Rohwederin (2004) mukaan sitä, että yritys antaa raportin muodossa selvityksen kestävästä kehitystä edistävistä, yritysvastuuseen liittyvistä toimista tietyllä raportointijaksolla. Yritysvastuuraportoinnissa raportoidaan taloudellista ja ei-taloudellista tietoa laajemmalle osuudelle sidosryhmistä, kuin pelkästään osakkeenomistajille, joille tilinpäätösraportointi on perinteisesti suunnattu (Ballou ym. 2006). Yritysvastuusta raportoinnin apuna käytetään suosituksena toimivia raportointiohjeistoja, joiden tarkoituksena on raportoinnin uskottavuuden sekä vertailukelpoisuuden lisääminen (Rohweder, 2004).

Kolmoistilinpäätöstarkastelu, eli ns. Triple bottom line -raportointi, jossa raportointi tapahtuu kolmiulotteisen raportin muodossa, on yleinen termi ja näkökulma yritysvastuuraportoinnista puhuttaessa. Termillä viitataan raportointiin, jossa taloudellisten tunnuslukujen rinnalla esitetään myös ympäristöön ja sosiaaliseen toimintaan liittyvät kokonaisuudet. (Rohweder, 2004.) Zadekin (2001) mukaan kolmoistilinpäätöstarkastelu haastaa perinteisen näkemyksen siitä, että kestävä kehitys ja vastuullinen toiminta liittyvät vain ympäristönäkökulmaan. Tällä raportoinnin keinolla pyritäänkin osoittamaan, että kaikkia kolmea osa-aluetta sekä pystytään, että tulisi mitata.

Yritysvastuuraportointia tekevät nykyisin lähes kaikki suuryritykset, ja kasvavissa määrin myös pienemmät. KPMG:n (2015) vuonna tekemän maailmanlaajuisen yritysvastuuraportoinnin tutkimuksen mukaan vuonna 2015 maailman 250:stä liikevaihdon perusteella suurimmasta yrityksestä 92% raportoi yritysvastuusta. Kymmenen vuotta sitten vastaava luku oli 64%. Yhtenä merkittävänä syynä raportoinnin lisääntymiselle KPMG mainitsee lainsäädännön lisääntymisen yritysvastuuraporttien julkaisemisen osalta.

3.1 Yritysvastuuraportoinnin kehittyminen ja kritiikkiä

Vastuullisuusraportointi on lähtenyt alun perin liikkeelle 1990-luvulla ympäristöraportointina, ja 2000-luvun vaihteessa mukaan tulivat taloudellisen ja sosiaalisen vastuun käsitteet. Suomessa yritysvastuuraporttien määrä on kasvanut merkittävästi 2000-luvun alussa, ja edelläkävijöinä raportoinnissa ovat toimineet teollisuus- ja energia-alan yritykset. (Juutinen & Steiner, 2010.) Suomessa yritysvastuuraportin laadintaan ei ole lakisääteistä vaatimusta muille kuin valtion omistamille yhtiöille, joilta edellytetään erillistä yritysvastuuraporttia tai yritysvas-

tuusta raportointia osana vuosikertomusta (Niskala ym. 2013). Muutoksen tähän tuo kuitenkin vuoden 2017 alusta voimaan tuleva EU-direktiivi, jonka mukaan kaikkien yli 500 henkeä työllistävien yritysten tulee raportoida vastuullisuudestaan (EU, 2016).

Yritysvastuuraportoinnin yleistyessä syntyy myös keskustelua siitä, pyrkivätkö kaikki yritykset raportoinnillaan todellisuudessa kertomaan vastuullisuudestaan, vai onko pyrkimyksenä ennemminkin luoda silmänlumetta vastuullisesta toiminnasta, niin sanottua ”viherpesua”. Tätä pohtii Crowther (2004) tekstissään. Hän korostaa, että nykyisin yrityksillä on ulkoinen paine sidosryhmien suunnalta raportoida yritysvastuusta, joten raportointia tehdään, yritystoiminnan todellisesta vastuullisuudesta riippumatta. Crowtherin (2004) mukaan raporttien perusteella yrityksen vastuullisuudesta johtopäätösten tekeminen on erityisen hankalaa siksi, että eri yritysten toiminnoilla on esimerkiksi erilaisia ympäristövaikutuksia, joihin ne ottavat raporteissaan kantaa. Näin ollen raportoitavat seikat eivät ole yritysten välillä samoja, ja raporttien sisältöjen vertaaminen on niiden erilaisen sisällön vuoksi mahdotonta.

Lotila (2004) esittää myös kritiikkiä yritysvastuuraportteja kohtaan. Tutkimuksessaan hän tuli johtopäätökseen, että hyvin monet raportit sisältävät liikaa tietoa, jolloin informaatioarvo lukijalle on vähäinen. Hän kritisoi myös sitä, että raporteissa on liian vähän numeerista tietoa ja tietoa konkreettisista toimista, ja liikaa yleistä informaatiota yrityksen arvoista ja periaatteista. Hänen mukaansa yrityksissä keskistytään liikaa vastuullisuusraporttien visuaaliseen ilmeeseen eikä sisältöön, jolloin raportit eivät vastaa riittävän hyvin sidosryhmien tiedontarpeisiin.

3.2 Global Reporting Initiative (GRI)

3.2.1 GRI-raportointiohjeisto

Global Reporting Initiative eli lyhyemmin GRI on itsenäinen, kansainvälinen organisaatio. Sen tarkoituksena on tarjota yrityksille, hallituksille ja muille organisaatioille raportointiviitekehys, jonka avulla ne voivat viestiä toimintansa vaikutuksista yritys vastuun osa-alueisiin. (GRI, 2016.) GRI:n tavoitteena on, että organisaatioiden yritysvastuuraportoinnista tulisi yhtä vakiintunutta, vertailukelpoista sekä tarkastettavaa kuin taloudellinen raportointi on nykypäivänä (Willis, 2003). GRI:n raportointiviitekehys on maailman laajinten käytössä oleva yritys vastuun raportointimalli, ja sillä on tuhansia käyttäjiä yli 90 maassa. GRI –viitekehysten si-

sältö perustuu useisiin kansainvälisiin sopimuksiin ja vakiintuneisiin toimintamalleihin. GRI-raportointimalli onkin kansainvälisesti hyväksytty ja tunnistettu, ja mm. YK:n Global Compact –aloite sekä OECD:n toimintaohje monikansallisille yrityksille tunnustavat GRI:n raportointimalliksi, jota hyödyntämällä yritykset voivat osoittaa sitoutumistaan kyseisten aloitteiden periaatteisiin. (GRI, 2016)

GRI:n kehittäminen toimii prosessimaisesti, ja raportointiviitekehyksen kehittämiseen osallistuvat laajasti eri sidosryhmäorganisaatiot, kuten yritykset, sijoittajat, kansalaisjärjestöt, viranomaiset ja työntekijäjärjestöt (Kujala & Kuvaja, 2002). Sidosryhmien järjestelmällinen osallistaminen on merkittävää GRI-ohjeiston hyväksyttävyyden, uskottavuuden ja käyttökelpoisuuden kannalta. Jatkuvan parantamisen periaatteen mukaisesti viitekehyksen dokumentteja myös testataan ja kehitetään jatkuvasti. (Niskala ym. 2013.)

3.2.2 GRI:n kehitys lyhyesti

GRI on vielä kohtuullisen uusi organisaatio, joka on kehityksensä alkutaipaleella. GRI:n kehitystyö aloitettiin Bostonissa vuonna 1997, ja sen perustamisessa olivat mukana yhdysvaltalaiset voittoa tavoittelemattomat yhtiöt, the Coalition for Environmentally Responsible Economies (CERES), Tellus Institute sekä YK:n ympäristöohjelma UNEP. (GRI, 2016.) Niskala ym. (2013) kirjoittavat, että ensimmäinen versio raportointimallista julkaistiin maaliskuussa 1999. Tämä oli pilottimalli, jota yritykset voisivat testata käytössään ja antaa palautetta. Mallista kerätyn palautteen perusteella ensimmäinen virallinen versio raportointiohjeista julkaistiin vuonna 2000. Suomessa ensimmäinen GRI-ohjeistoon perustuva raportti julkaistiinkin heti vuonna 2000 Keskon toimesta. Toinen versio GRI:stä julkaistiin vuonna 2002, ja sitä oli uusittu saadun palautteen perusteella. Raportoinnin periaatevaatimukset eivät merkittävästi tässä versiossa muuttuneet, mutta tunnuslukujen kohdalla oli muutosta entistä konkreettisempaan suuntaan. (Kujala & Kuvaja 2002.)

Seuraava versio, G3 julkaistiin vuonna 2006. Taustalla oli laajamittainen palauteprosessi ja systemaattinen kehitystyö. Päivityksen painopisteitä olivat etenkin käyttäjäystävällisyyden ja olennaisuuden määrittelyä koskevan ohjeistuksen lisääminen sekä laskentaperiaatteiden kehittäminen täsmällisemmäksi siten, että tiedot laskennan taustalla voidaan helpommin varmentaa. Päivitys keskittyi vahvasti tunnuslukujen kehittämiseen, jolloin niiden määrää vähentämällä pystytään keskittymään kaikkein olennaisimpiin. Tunnusluvuille määriteltiin myös yksityiskohtaisemmat tiedonkeruu- ja laskentaohjeet. (Niskala ym. 2013.)

Seuraava päivitys syntyi vuonna 2011, nimeltään G3.1. Tässä täydennettiin edellistä versiota erityisesti ihmisoikeuksiin, tasa-arvoon ja paikallisyhteisövuorovaikutukseen liittyvillä tunnusluvuilla. Tällä hetkellä käytössä oleva versio G4 julkaistiin toukokuussa 2013. Suurin muutos aiempaan nähden liittyi olennaisten yritysvastuuasioiden tunnistamiseen raportoinnin sisällön perustana, eli raportoitavan tiedon olennaisuus nousi tarkastelun keskiöön. (Niskala ym. 2013; KPMG, 2013.) G4-ohjeiston julkaisun jälkeen yrityksellä oli kaksi raportointikautta aikaa siirtyä päivitettyyn versioon, eli 1.1.2016 eteenpäin julkaisujen raporttien on tullut olla G4:n mukaisia (GRI, 2016).

G4 on jo saanut seuraajan, ja uusin ohjeisto on nimeltään GRI Standards. Tämä ohjeisto julkaistiin lokakuussa 2016, ja se tulee ottaa käyttöön yrityksissä viimeistään heinäkuussa 2018. GRI Standards sisältää pääosin saman sisällön sekä tunnuksia kuin G4, mutta parannuksena on mm. selkeämpi erottelu pakollisiin tunnuksiin, suositeltuihin tunnuksiin sekä ohjeistuksiin. (GRI, 2016.)

3.2.3 GRI G4-ohjeisto

GRI G4-versio on tällä hetkellä käytössä oleva versio GRI-pohjautuvissa yritysvastuuraporteissa. GRI G4-päivityksellä on viisi keskeistä tavoitetta (Jones ym. 2016):

- Tarjota ohjeistusta käyttäjäystävällisellä tavalla.
- Parantaa ohjeiston sisällön teknistä laatua, jotta vältetään epäselviltä ja eriäviltä tulkinnoilta.
- Yhdenmukaistaa ohjeistoa mahdollisimman hyvin muiden kansainvälisesti hyväksytyjen standardien kanssa.
- Parantaa ohjeistusta olennaisten asioiden tunnistamisessa.
- Tarjota ohjeistusta siitä, miten yhdistää yritysvastuuraportointiprosessi integroidun raportin tuottamiseen.

KPMG:n (2013) raportissa nostetaan esille myös viisi keskeistä G4:n tuomaa muutosta:

- G4 tuo olennaisuuden käsitteen keskeiseen asemaan. Yrityksiä kannustetaan keskittymään raportoimaan asioista, jotka ovat liiketoiminnan kannalta olennaisia, jolloin kaikista ei tarvitse raportoida. Tämä voi johtaa lyhyempiin raportteihin.
- Raportoinnin rajat on määritelty uudelleen. Tämä tarkoittaa, että jokaisen olennaisen näkökohdan kohdalla tulee määrittellä, koskevatko sen vaikutukset yritystä sisäisesti, vai yrityksen ulkoisia sidosryhmiä. Raportoijille tämä tarkoittaa sitä, että vaikutuksista tulee raportoida laajemmin.

- ”In accordance” luokittelu korvaa aiemmin käytetyn raporttien luokittelun asteikolla A-C. Uudet ”in accordance” tasot ovat Core ja Comprehensive. Vaihtoehtona on joko toteuttaa raportti jommallakummalla ”in accordance” tasolla, tai raportoida käyttäen GRI:tä ohjeena, muttei kuitenkaan tuottaen ”in accordance” –tason raporttia.
- Hallinnon toimia koskeva laajempi tiedonantovelvollisuus, raportoitava laajemmin yhtiön hallinnon kokoonpanosta, osallistumisesta sekä vaikutusvallasta.
- Tiedonantovelvollisuudet ovat laajemmat myös toimitusketjuja koskien, yhtiön on raportoitava mm. toimitusketujen arvioinnista sekä riskeistä ja niiden hallinnasta.

3.3 GRI-standardien käyttö ja kehittyminen, aiempaa tutkimusta

3.3.1 GRI:n kontribuutio raportoinnin kehittymiseen

GRI-raportointiviitekehyksen käytöllä on lukuisia hyötyjä niin raportoivan yrityksen, kuin sen sidosryhmienkin kannalta. Willisin (2003) mukaan ennen GRI-ohjeiden käyttöönottoa yritykset saivat enenevässä määrin erilaisia yhteydenottopyyntöjä koskien niiden ympäristö- ja sosiaalista vastuuta. Yhtenäisellä raportointimallilla sidosryhmille pystytään nyt viestimään keskitetysti ja tehokkaasti. Paitsi, että GRI-raportointi säästää yritykseltä aikaa, se hyödyttää myös sidosryhmiä. Sijoittajille vertailukelpoisesta ja yhtenäisestä raportista on hyötyä sijoituskohteiden seulonnassa, ja se korvaa aiemmin tiedonhaussa käytetyt lukuisat kyselyt, haastattelut, mediareportit ja muut erinäiset lähteet. (Willis, 2003.)

Schadewitz & Niskala (2010) ovat tutkimuksessaan GRI-raportoinnin ja suomalaisten listattujen yritysten markkina-arvon yhteydestä tulleet siihen tulokseen, että GRI-raportoinnin hyödyntäminen on tärkeä selittävä tekijä yrityksen markkina-arvolle. Raportointi nähdään etenkin hyvänä kommunikoinnin keinona, jolla vähennetään tiedon epäsymmetriaa johdon sekä sijoittajien välillä, ja tätä kautta yrityksen arvo voidaan määritellä entistä paremmin todellisuutta vastaavaksi.

Hohnen (2012) erittelee useita syitä GRI:n menestykselle. GRI:n etuna ovat hänen mukaansa mm. ohjeiston saama etulyöntiasema ensimmäisenä kansainvälisen tason raportointiohjeistona, sekä sen kehittäminen lukuisten eri sidosryhmien yhteistyönä. GRI huomioi myös eri toimialat tarjoamalla vaihtoehtoisia, toimialakohtaisia tunnuslukuja, ja niin GRI:n kehittämistyö kuin yritysten GRI-raportointikin toimivat jatkuvan parantamisen periaatteella, jossa palautetta kuunnellaan systemaattisesti, ja muutoksia tehdään siihen perustuen.

3.3.2 *Kritiikkiä GRI-standardeja kohtaan*

GRI-raportointiohjeiston käytöllä pyritään saattamaan yritysraportit entistä vertailukelpoisemmiksi. Tutkimuksessa on yleisesti kuitenkin tultu lopputulokseen, ettei riittävää vertailukelpoisuuden tasoa olla vielä saavutettu. GRI-raporttien vertailukelpoisuutta ovat kritisoineet Kuisma & Lovio (2006) tutkimuksessaan, jossa he tarkastelivat suomalaisten suurien yritysten yhteiskuntavastuuraporteissa ilmeneviä tunnuslukuja. Heidän löydöksensä oli, että vaikka kaikki tarkastellut raportit oli laadittu GRI-periaatteiden mukaisesti, oli tunnuslukuja hankala verrata vaihtelevien laskenta- ja yhdistelytapojen vuoksi. Tämä ongelma ilmeni niin saman toimialan sisällä kuin eri toimialojen yritysten välillä.

Vertailtavuutta hankaloittaa Daubin (2007) tutkimuksen perusteella se, että raportoivat yritykset ovat vapaita valitsemaan, mitkä GRI-indikaattorit haluavat raportissaan tuoda esiin. Valikointi on välttämätöntä, sillä yhden yrityksen on käytännössä mahdotonta raportoida kaikkia GRI:n esittämiä tunnuslukuja. Valikointi johtaa kuitenkin siihen, ettei raportista tiedä juurikaan, mitä tietoja se sisältää pelkästään sillä perusteella, että se on laadittu GRI-ohjeiston mukaan.

GRI-raporttien ulkoisen varmuuden puute aiheuttaa myös kritiikkiä. Sekä Jones ym. (2016) tutkimuksessaan G4-ohjeiston soveltamisesta, että Moneva ym. (2006) kritisoivat ohjeistoa siitä, ettei sen mukaan toteutettua raporttia ole pakollista tarkastuttaa kolmannella osapuolella. GRI suosittelee uusien G4:n mukaan tehtyjen raporttien ulkoista verifiointia, mutta se ei ole pakollista. Kirjoittajien mukaan tämän varmuuden puuttuminen heikentää G4:n uskottavuutta, luotettavuutta sekä käytettävyyttä.

GRI:n käytettävyys muissa kuin erillisissä vastuullisuusraporteissa on vielä kehitysvaiheessa. KPMG:n (2015) globaalissa tutkimuksessa kävi ilmi, että GRI-ohjeistoa käytetään vastuullisuusraportin perustana paljon useammin silloin, kun kyseessä on vuosikertomuksesta erillinen raportti. Vuosikertomukseen sisältyvissä yritysraporteissa GRI:n käyttö on vähäisempää. GRI on pääosin suunniteltukin itsenäisiä raportteja varten. Saman tutkimuksen mukaan vain 11% haastatelluista yhtiöistä ilmoitti raportoivansa integroidusti taloudellisen ja vastuullisen informaationsa yhden raportin muodossa. Yhtenä tulevaisuuden kehityssuuntana nähdään kuitenkin Hohnen (2012) mukaan, että taloudellisia- ja vastuuraportteja yhdistetään yhä enemmän integroiduiksi raporteiksi. Yhdistetyn raportin etuna on, että sen avulla voidaan paremmin tuoda ilmi sidosryhmille yrityksen taloudellisten saavutusten ja vastuullisuuden yhteys. KPMG (2015) esittääkin, että GRI voisi jatkaa kehittämistä standardeja paremmin käytettäväksi myös integroiduissa raporteissa.

Niskala ym. (2013) kritisoivat GRI-ohjeiston sovellettavuutta. Ohjeiston soveltaminen on heidän mukaansa hankalaa kotimaan markkinoilla toimivan pk-yrityksen näkökulmasta, sillä ohjeisto on kehitetty kansainvälisesti toimivien suuryritysten lähtökohdista. Silti GRI voidaan nähdä mallina, jonka avulla pk-yritys voi lähteä kehittämään raportointia omista lähtökohdistaan, mutta samalla ottaen huomioon yleiset käytännöt ja kansainväliset sopimukset.

3.3.3 GRI:n käytön yhteys yrityksen vastuulliseen toimintaan

Isakssonin & Steimlen (2009) mukaan GRI:n suosion kasvusta huolimatta yritys vastuun tavoitteille ja vastuullisuuden mittaamisen keinoille ei ole vielä olemassa yleisesti hyväksyttyä perustetta. Heidän mukaansa GRI:n ongelmana on, että yritykset voivat raportoida vastuullisuudestaan ohjeiston mukaisesti, ilman että toimintoja tosiasiasa kehitetään yhtään vastuullisempaan suuntaan. Tutkimuksessaan he kartoittivat, onko GRI-raportointi sementtiteollisuuden yrityksissä riittävän informatiivista. Tarkastellut yritykset käyttivät G3-ohjeistoa, ja loppupäätelmä on, että G3:n avulla toteutettu raportointi ei ollut riittävän selkeää tai relevanttia, eikä raporttien perusteella saatu vastausta siihen, miten vastuullista yritysten toiminta oli tai millaista kehitystä siinä oli tapahtunut.

Moneva ym. (2006) tuovat esille kehityskohtia, ja kritisoivat GRI:tä siitä, että se ei hyödynnä lainkaan vastuullisuuden osa-alueita (taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristö) yhdisteleviä tunnuslukuja. Tällaiset tunnusluvut olisivat heidän mukaansa olennaisia, jotta GRI-raportit voisivat antaa tasapainoisen kokonaiskuvan näistä kolmesta vastuullisuuden ulottuvuudesta. Jones ym. 2016 ovat myös tutkimuksessaan G4-versiosta tulleet johtopäätökseen, että yritysten G4:n mukaisesti identifioimat ”olennaiset seikat” vastuullisuuden kannalta liittyvät ennemminkin liiketoimintaan kuin vastuullisuuteen. Tämä päätelmä on samassa linjassa Monevan ym. (2006) kanssa, joiden mukaan, vaikka GRI-ohjeiston käyttö jatkuvasti yleistyy, sen käytön yhteys yrityksen toiminnan vastuulliseen kehittymiseen on kuitenkin heikko. Tämä johtaa siihen, että ohjeistoa voidaan heidän mukaansa pitää pelkästään yhtenä johdon välineenä, jolla oikeuttaa päätöksiään ja toimintaansa.

Raportoivaa yritystä koskevista, vastuulliselta kannalta kielteisistä asioista raportointi on raportin objektiivisuuden kannalta merkittävää. Tutkimuksessa on kuitenkin käynyt ilmi, että raporttien objektiivisuus ja tasapainoisuus ovat tällä saralla heikkoja, sillä yrityksen positiivisessa valossa esittävistä asioista raportoidaan huomattavasti enemmän kuin negatiivisista. Tämä ilmenee sekä ei-GRI että GRI-pohjautuvissa raporteissa. Negatiivisista vastuullisuuteen

liittyvistä asioista raportoiminen on yleensä yrityksen intressien vastaista, mutta myös näistä asioista kertomatta jättämisellä voi olla haittavaikutuksia yritykselle. Mikäli läpinäkyvyydelle on selkeitä puutteita, sidosryhmät saattavat kyseenalaistaa koko raportoinnin luotettavuuden. (Niskanen & Nieminen, 2001; Hahn & Lülfs, 2014.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO

4.1 Tutkimusote

Tutkielman empiirinen osa on toteutettu laadullisena eli kvalitatiivisena case-tutkimuksena. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, ja pyrkimyksenä on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillinen piirre on tutkimustapauksen käsittely ainutlaatuisena sekä aineiston tulkinta sen mukaisesti. Tutkimus aloitettiin tutustumalla laajasti aiempaan tutkimukseen ja teoriaan, jotta saatiin tutkittavasta aiheesta monipuolinen kuva ennen empiria-osuuteen siirtymistä. (Hirsjärvi ym. 2009.)

Tutkimusotteena tutkimuksessa on käytetty tapaustutkimusta eli case-tutkimusta. Tapaustutkimus määritellään empiiriseksi tutkimukseksi, joka monipuolisia tietoja käyttäen tutkii nykyistä tapahtumaa (Metsämuuronen, 2008). Tapaustutkimus on yksi yleisimpiä liiketaloustieteessä käytettyjä laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Tutkimuksen kohteeksi valikoitu tapaus on kohdistettu ja harkittu, ja aineiston keruuta määrittää tutkimuskysymyksen asettelu. Case-tutkimuksen käytölle etuna taloustieteissä on se, että se pakottaa tarkastelemaan yrityksiä kokonaisvaltaisesti ja niiden realistisessa ympäristössä. (Koskinen ym. 2005.) Piekkarin & Welchin (2011) mukaan esimerkiksi yhden yrityksen tarkastelu ei sellaisenaan vielä oikeuta käyttämään tutkimusotteen käsitteenä tapaustutkimusta, vaan se edellyttää tapauksen tarkastelua välitöntä kontekstia sekä aiempaa tutkimusta vasten. Case-tutkimuksen käyttö on perusteltua tässä tutkimuksessa, sillä tavoitteena on saada monipuolinen kuva todellisesta, yksittäisestä tapauksesta, ja tarkastella tapausta sen realistisessa ympäristössä, aiempaa tutkimusta vasten.

Menetelmänä on sisällönanalyysi, jolla pyritään saamaan tutkittavasta aiheesta kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysiin keinoin järjestetään empiiristä aineistoa tulkintaa ja johtopäätöksiä varten. (Puusa, 2011.) Sisällön erittelyä on käytetty myös menetelmänä, ja se tulee erottaa sisällönanalyysistä. Molempien menetelmien käyttö tässä tutkimuksessa on perusteltua, sillä ensin dokumentteja lähestytään sisällön erittelyn keinoin tarkastelemalla kvantitatiivisesti tekstien sisältöä, ja analyysia syvennetään sisällönanalyysin avulla, tarkastelemalla tekstien sanallista sisältöä lähemmin. (Tuomi & Sarajärvi, 2009.)

4.2 Aineiston kuvaus, analysointi ja tulkitseminen

Tyypillisimpiä case-tutkimuksessa käytettyjä aineistoja ovat kirjalliset- ja haastatteluaineistot (Koskinen ym. 2005). Tutkimusaineistona käytetty kirjallinen materiaali puolestaan on jaettavissa yksityisiin dokumentteihin sekä joukkotiedotuksen tuotteisiin (Tuomi & Sarajärvi, 2009). Tässä tutkielmassa keskitytään pelkästään julkiseen, kirjalliseen aineistoon, sillä sen katsotaan jo antavan kattavan kuvan käsiteltävän ilmiön kehittymisestä. Yritysvastuuraportoinnin tarkoituksena on nimenomaan olla viestintää sidosryhmille, jolloin kaikki relevantti aineisto on julkisesti saatavilla. Näin myös tutkimuksen objektiivisuus säilyy.

Tutkimuksen aineistona ovat Marimekon vuosittain julkaisemat vastuullisuuskatsaukset sekä vuosikirjat. Vuoteen 2012 saakka on julkaistu tilinpäätöksen ohella vuosikirja, jossa on laajemmin kerrottu vuoden tapahtumista, ja josta on eroteltu oma kappale vastuullisuudelle. Vuodesta 2013 alkaen on julkaistu tilinpäätöksen ohella erillinen vastuullisuuskatsaus, joka keskittyy nimenomaan yritysvastuun asioista raportointiin. Nämä aineistot ovat julkisesti saatavilla Marimekon verkkosivuilla. Kuten Daub (2007) huomasi tutkimuksessaan vastuullisuusraporttien laadusta, on tärkeää ottaa tutkimuksessa huomioon kaikki yrityksen kyseisenä ajanjaksona julkaisemat julkaisut, sillä vastuullisuudesta raportointia tapahtuu muitakin väyliä pitkin kuin erillisen vastuullisuusraportin kautta.

Ajallinen rajausta raportoinnin tarkastelulle on yhdeksän vuotta, eli vuodet 2007-2015. Aikakehyksen valintaa perustelen sillä, että vuonna 2007 tuotettiin viimeinen vuosikirja, jossa ei ole käytetty GRI:tä raportoinnin ohjeena. Yhdeksän vuoden aika raportoinnissa näkyy merkittävää kehitystä – sekä GRI:n käyttöönotto, että siirtyminen ohjeiston päivitettyyn versioon, ja samalla myös raportointimuodon muuttuminen.

Käytetyllä aineistolla on myös rajoituksensa tutkimuksen kannalta. Yhtenä merkittävänä rajoituksena voidaan pitää sitä, ettei Marimekon vastuullisuusraportteja ole varmennettu ulkopuolisen tahon toimesta. Tutkimuksen kannalta on tyydyttävä oletettavaan, että raportoidut tiedot ovat paikkansapitäviä ja luotettavia. Toinen rajoitus on se, etteivät Marimekon raportit ole varsinaisia GRI-raportteja, eli niitä ei ole laadittu GRI:n ”in accordance” -kriteeristön mukaan, vaikka GRI:n Core-tasoa on käytettykin lähtökohtana. Tästä syystä voidaan tehdä vain johtopäätöksiä GRI:n käytön vaikutuksista Marimekon raportointiin, muttei voida tehdä GRI-ohjeista merkittäviä johtopäätöksiä Marimekon raportteja tarkastelemalla, niiden ollessa osittain GRI:n näkökulmasta puutteellisia. (Marimekko, 2015a.)

Marimekko, kuten monet muutkin yhtiöt, käyttää GRI-ohjeistoa raportointinsa pohjana, muttei noudata sitä tiukasti. Näin ollen Marimekolla voidaan ajatella olevan lain ja säännösten

puitteissa vapaat kädet sen suhteen, mistä asioista se raportoi. Tarkastelemalla Marimekon valitsemia painotuksia sekä aiheita, joista jätetään raportoimatta, voidaan tutkimusaineiston perusteella tulkita myös sitä, miten Marimekko painottaa eri vastuullisuuden alueita ja mistä se kokee tarpeelliseksi raportoida.

Empiirisessä tutkimuksessani Marimekon yhteiskuntavastuuraportoinnin kehittymisestä tutkin ensinnäkin sitä, miten GRI-raportointistandardien käyttöönotto on vaikuttanut Marimekon yritysraportointiin, vertaamalla vuosien 2007 ja 2008 raportteja keskenään. Tarkastelen myös siirtymistä GRI G3-ohjeistosta G4-ohjeistoon, vertaamalla vuoden 2012 vuosikirjaan sisältyvää vastuullisuusraporttia toistaiseksi tuoreimpaan, vuoden 2015 erilliseen vastuullisuusraporttiin. Näin empiirinen tutkimus käsittelee sekä raportointistandardien käyttöönottoa, että niiden päivittymisen vaikutusta yrityksen raportointiin.

4.3 Marimekon esittely

Marimekko Oy on vuonna 1951 perustettu suomalainen vaatetus- ja tekstiilialan designyritys. Marimekko on tunnettu ennen kaikkea merkille tyypillisistä omaleimaisista kuvioista ja väreistä. Yhtiön laajaan tuotevalikoimaan kuuluu vaatteita, asusteita ja laukkuja, sekä kodintavaroita astioista sisustustekstiileihin. Viime vuosina Marimekko on kasvanut globaaliksi yhtiöksi, ja sen tuotteita myydään noin 40 maassa. Keskeisimmät markkinat ovat Pohjois-Eurooppa, Pohjois-Amerikka sekä Aasian-Tyynenmeren alue, ja myymälöitä on yhteensä yli 150 eri puolilla maailmaa. Marimekko on konsernimuotoinen yhtiö, jonka kotipaikka on Helsingissä. Yhtiö on pörssinoteerattu, ja listautunut Nasdaq Helsinki Oy:ssä. Vuonna 2015 tuotteiden brändimyynti oli noin 186 miljoonaa euroa, ja yhtiön liikevaihto noin 96 miljoonaa euroa. Liikevaihdosta 55% syntyi Suomen markkina-alueelta. Liikevoittoa yhtiö teki 1,5 miljoonaa euroa, ja henkilökuntaa Marimekolla oli n. 500 henkeä vuonna 2015. (Marimekko, 2016.)

Marimekolla on pitkät perinteet vastuullisessa liiketoiminnassa, mutta vastuullisuudesta raportoinnissa yhtiö on vielä alkutaipaleella. Verkkosivullaan Marimekko tiivistää vastuullisuuden tarkoittavan heille ihmisten ja ympäristön kunnioittamista kaikessa, jota he tekevät. Vastuullisuustyön painopisteiksi mainitaan etenkin kestävän suunnittelun ja hankinnan vastuullisuuden kehittäminen, tuotteen koko arvoketjua unohtamatta. (Marimekko, 2016.)

Suuren harppauksen vastuullisuusviestinnän läpinäkyvyyden kannalta Marimekko teki vuonna 2015 julkaistessaan ensimmäistä kertaa täyden listan sopimusvalmistajistaan, jota

tullaan jatkossa päivittämään vuosittain. Lista kattaa 98% Marimekon tuotteiden hankinnasta vuonna 2015. (Marimekko, 2016.) Listan julkaisu on merkittävää, sillä Marimekon suurimpiin valmistusmaihin lukeutuvat Kiina, Thaimaa sekä Intia, joita kutsutaan vastuullisuusteemasta puhuttaessa riskimaiksi, etenkin henkilöstön työolojen turvallisuuden puutteiden vuoksi (Eettisen kaupan puolesta ry, 2014).

Yritysvastuuraportointi on Marimekolla kokenut suuren muutoksen viimeisten 12 vuoden aikana. Vuonna 2003 vuosikertomuksessa annettiin yhteiskuntavastuulle ensimmäisen kerran oma kappaleensa, tosin tekstiä oli vain yhden sivun verran. Vuosien 2003-2007 aikana yhteiskuntavastuuraportointi oli hyvin kevyttä, eikä aiheesta raportointiin juurikaan panostettu. (Marimekko, 2003.) GRI raportointi on ollut osa Marimekon vastuullisuusraportointia vuodesta 2008 alkaen. GRI G3-ohjeistoon perustuen yritys vastuusta on raportoitu vuodesta 2008 vuoteen 2012 saakka. Vuoden 2013 raportti on jo julkaistu G4-ohjeistoa mukaillen, ja samalla alettiin julkaista vuosikertomuksesta sekä tilinpäätöksestä erillistä Vastuullisuuskatsausnimellä kulkevaa raporttia. (Marimekko, 2008; Marimekko, 2013.)

5 TULOKSET

5.1 GRI-raportointistandardien käyttöönoton vaikutus

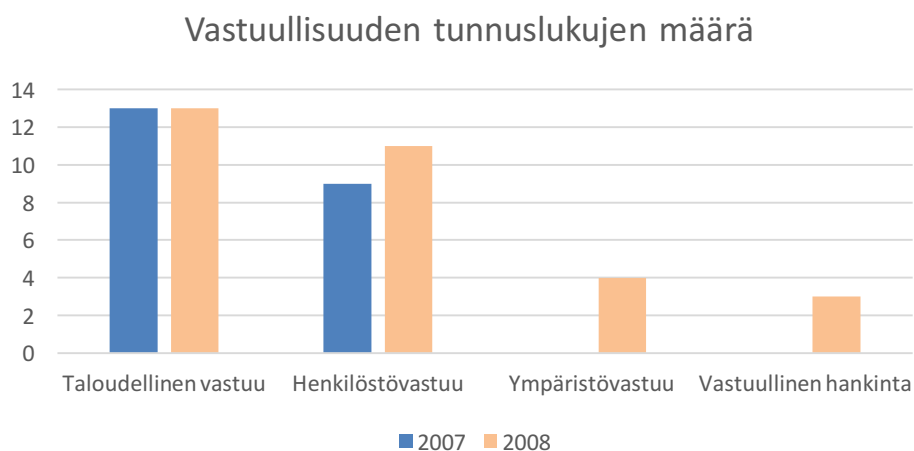
5.1.1 Raportin rakenne ja ulkoasu

Vuoden 2007 yhteiskuntavastuuraportti on osa vuosikirjaa, johon sisältyy tilinpäätöksen lisäksi yleistä kerrontaa Marimekon vuoden tapahtumista. Vuoden 2007 vuosikirjaan sisältyvä yhteiskuntavastuu –kappale on kaksi sivua pitkä. Käytetty termi on nimenomaan yhteiskuntavastuu, ei myöhemmin yleistyä yritysvastuu. Lisäksi omat kappaleensa vuosikirjasta on omistettu henkilöstölle sekä tuotannolle ja ostoille, kumpikin kappale sivun mittainen, mutta varsinaista vastuullisuusnäkökulmaa ei näihin esitetä. Taloudellista vastuuta kuvaavat tunnusluvut esitetään myös raportissa, mutta näiden kohdalla ei puhuta taloudellisesta vastuusta, vaan tavoitteiden ja strategian toteutumisesta. Kerronta on hyvin normatiivinen, ja raportissa keskitytään kertomaan, miten vastuullisuutta tulevaisuudessa pyritään kehittämään ja mitkä asiat korostuvat vastuullisuuden, kuitenkin hyvin yleisellä tasolla. (Marimekko, 2007.)

GRI-raportointistandardien versio G3 otettiin Marimekolla käyttöön ensimmäisen kerran vuoden 2008 vuosikirjaan sisältyvässä yhteiskuntavastuu –osiossa. Vuoden 2008 vuosikirjaan sisältyvä yhteiskuntavastuu –osio on hyvin samankaltainen edellisen vuoden kanssa, huolimatta siitä, että raportin kerrotaan olevan GRI-ohjeistoa soveltava. Yhteiskuntavastuu –kappale on neljä sivua pitkä, joista yksi sivu on varattu yhteiskuntavastuun tunnuslukujen esittämiseen, joista enemmän seuraavassa kappaleessa. Vuoden 2007 ja 2008 raporteissa on käsitelty samat vastuullisuuden teemat, alaotsikoilla: taloudellinen vastuu, sosiaalinen vastuu, tuotteiden turvallisuus ja ekologisuus, ympäristö, energian- ja vedenkulutus, jätteet ja lajittelu, pakkaukset sekä toiminta lähiyhteisössä. (Marimekko, 2007; Marimekko, 2008.) Vuoden 2008 raportissa painotetaan vielä kehitystavoitteita, eli kuinka raportointia tullaan kehittämään jatkossa, uusi yhteiskuntavastuun hallintajärjestelmä rakennetaan ja mihin asioihin tullaan vastuullisuuden saralla keskittymään (Marimekko, 2008).

5.1.2 Vastuullisuuden tunnusluvut

Merkittävin muutos, joka vuosien 2007 ja 2008 vastuullisuuskappaleiden välillä on, on vastuullisuuden tunnuslukujen määrä. Vuoden 2008 raportissa on julkaistu ensimmäistä kertaa ympäristövastuun sekä vastuullisen hankinnan tunnuslukuja. Taloudellisen vastuun tunnusluvut ovat peräisin IFRS-tilinpäätöksen tiedoista, joten raportoitavat tunnusluvut ovat tältä osin pysyneet samoina. Kuviosta 1 nähdään, miten tunnuslukujen määrä eroaa näiden kahden raportin välillä. (Marimekko, 2007; Marimekko, 2008.) Alla on lisäksi lueteltuna, mitkä tunnusluvut ovat uusina mukana.

Kuvio 1 Tunnuslukujen määrä 2007-2008 (Marimekko, 2007; Marimekko, 2008)

Ympäristövastuun uudet mittarit 2008:

- Sähköenergian kulutus
- Lämpöenergian kulutus
- Maakaasun kulutus
- Vedenkulutus

Vastuullisen hankinnan uudet mittarit 2008:

- ISO 1400 –sertifioituja tavarantoimittajia
- SA 8000 –sertifioituja tavarantoimittajia
- BSCI –auditoituja tavarantoimittajia

Henkilövastuun uudet mittarit 2008:

- Terveystieteiden käyttöön käytetyt varat/henkilö
- Koulutukseen käytetyt varat/henkilö

Tunnuslukujen julkaiseminen on merkittävä askel raportin vertailukelpoisuuden lisäämiseksi, joka on yksi GRI:n tärkeimmistä tavoitteista. Ympäristövastuun ja vastuullisen hankinnan tunnuslukujen raportoiminen tekee jatkossa näiden osa-alueiden kehittymisen seuraamisesta helpompaa, ja mahdollistaa näiden tietojen vertailun alan muihin raportoiviin yrityksiin.

Vaikka Marimekko kertookin raporttinsa viitekehyksenä sovellettavan GRI G3:sta, raportoinnin laajuudessa tai laadussa ei ole merkittävää parannusta, muutoin kuin laajemmin raportoitujen tunnuslukujen kohdalla. Vastuullisuudesta kertominen on hyvin samanmuotoista kuin edellisenä vuonna, eli raportista puuttuu konkreettista tietoa vastuullisuuden eteen tehdyistä toimista. Raportti keskittyy kertomaan tavoitteista ja pyrkimyksistä, mutta näille ei ole esitetty mitattavia tavoitteita. Esimerkiksi merkittävä puute on tietojen puuttuminen valmistusmaista ja tavarantoimittajista – raporissa kerrotaan vain, että 70% hankinnoista tehdään EU:n alueelta. Tämä on merkittävä puute, kun oman tuotannon osuuden valmistuksesta kerrotaan olevan vain vajaa puolet. (Marimekko, 2008.) Alihankkijoiden salaamista Marimekko on perustellut kilpailullisilla syillä, sillä hyvät toimittajat tuovat heille kilpailuetua, eikä kilpailijoiden haluta hyötyvän tiedosta (Finnwatch, 2013).

Selkeä tekijä, jonka vuoksi GRI:n käyttöä on vaikea havainnoida, on erillisen GRI-sisältöanalyysin puuttuminen. GRI-sisältöanalyysi on sisällysluettelo, joka antaa nopeasti lukijalle yleiskuvan siitä, mistä asioista on raportoitu, ja luettelo kertoo myös miltä sivulta mikäkin tieto löytyy (GRI, 2006). Raportissa mainitaan useampaan otteeseen, että raportointia kehitetään eteenpäin, joten vuoden 2008 raportissa on nähtävissä tavoitteellisuus kohti parempaa vastuullisuusraportointia, vaikei ensimmäinen GRI- raportointipohjana vielä paljoo lisäarvoa tuo edelliseen vuoteen verrattuna.

5.2 G3-ohjeistosta G4-ohjeistoon siirtymisen vaikutus

5.2.1 Raportin rakenne ja ulkoasu

Vuoden 2012 vastuullisuusraportti on vielä vuosikirjaan sisältyvä oma kappaleensa. Vuosikirja eroaa aiempina vuosina julkaisusta vuosikertomuksista siten, ettei se sisällä enää tilinpäätöstä, vaan tämä on oma julkaisunsa. Vuosikirja on rakenteeltaan ja ulkoasultaan lähempänä vastuullisuuskatsausta kuin aiempaa vuosikertomusta. Vuosikirja sisältää runsaasti kuvia, ja

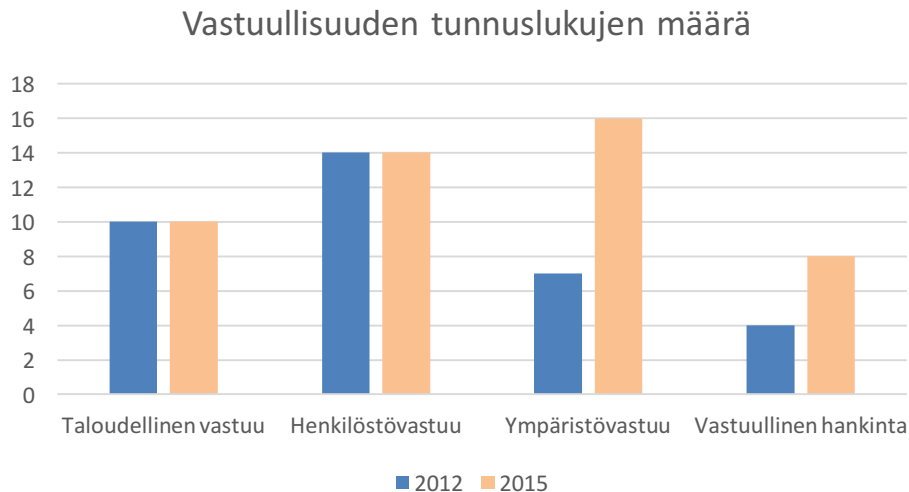
useita sivuja on annettu kokonaan kuvien käyttöön. Vuosikirjan aiheina on kertoa kuluneesta vuodesta, yhtiön tuoteryhmistä sekä vastuullisuudesta. Vastuullisuudelle on oma kappaleensa, ja henkilöstöasiat ovat erillään omassa kappaleessaan. Yhteiskuntavastuun sijaan vuoden 2012 vastuullisuusraportti käyttää termejä yritysvastuu sekä vastuullisuus. (Marimekko, 2012.)

Vuoden 2015 vastuullisuusraportti on muista aiemmin esitellyistä vastuullisuusraporteista poiketen oma, itsenäinen raporttinsa. Tämä raportointimalli on kaikista pisin, 47 –sivuinen julkaisu. Erilliseen vastuullisuuskatsaukseen sisältyy myös GRI-sisältövertailu, joka tekee raportin tarkastelun GRI:n näkökulmasta helpommaksi. Raportin lähtökohdaksi on ilmoitettu GRI G4-ohjeiston Core -taso. (Marimekko 2015a; Marimekko 2015b)

Merkittävä ero raporttien rakenteen kannalta on vuoden 2015 raportissa runsaasti esiintyvät case –esimerkit. Case –tapauksia on esitelty yhteensä 14, ja kussakin esitellään käytännön esimerkein Marimekon vastuullisuustyötä, esimerkiksi käytettyjä kierrätysraaka-aineita, siirtymistä ympäristöystävällisempään biokaasuun tai kerrotaan thaimaalaisella lasitehtaalla tehdyistä työturvallisuuden parannuksista. Case –osiot parantavat raportin laatua siinä mielessä, että niiden avulla voidaan helposti kertoa käytännön esimerkkien kautta vastuullisuustyöstä. Niihin liittyy kuitenkin riski siitä, että niitä käytetään liikaa mainonnan tavoin luomaan positiivista vastuullisuuskuvaa yksittäisten tekojen kautta, eikä keskittymällä tuomaan vastuullisuustyötä liiketoiminnan ytimeen. (Marimekko, 2015a)

5.2.2 Vastuullisuuden tunnusluvut

Vuoden 2015 GRI-sisältöanalyysistä käy ilmi, että, GRI-tunnuksia on raportoitu yhteensä 92. Näistä 36 tunnusta on raportoitu ”osittain”, jolloin raportoitu tieto ei sovelle täysin GRI:n laskenta- ja raportointiperiaatteita. Syyksi tälle Marimekko mainitsee esimerkkinä tiedon rajallisen saatavuuden hankintaketjun ympäristövaikutusten osalta, josta johtuen raportoinnissa on keskitytty pääosin Marimekon omiin toimintoihin. G3:n mukaan tehdyistä raporteista puuttuu sisältöanalyysi, joten ei voida suoraan verrata GRI-tunnusten määrää. (Marimekko, 2015a; Marimekko, 2015b)

Kuvio 2 Tunnuslukujen määrä 2012-2015 (Marimekko, 2012; Marimekko, 2015a)

Vastuullisen hankinnan sekä ympäristövastuun avainlukuja on raportoitu vuonna 2015 merkittävästi laajemmin kuin vertailuvuonna. Kuvio 2 havainnollistaa tunnuslukujen määrän kehittymistä vuosien 2012-2015 välillä. Vastuullisen hankinnan avainlukujen määrä on kaksinkertaistunut, ja ympäristövastuun tunnuslukujen määrä yli kaksinkertaistunut vuoteen 2012 nähden. Ympäristövastuun tunnusluvuissa vuonna 2015 on esitetty myös useita energiankulutuksen tunnuslukuja ilmoittamalla energialähteen kulutus tuotantometriä kohden. Kuitenkin vuoden 2012 raportti sisältäisi tiedot näiden tunnuslukujen laskemiseen, vaikkei lukuja ole erikseen laskettuna ilmoitettu, eli nämä eivät ole varsinaisesti uutta tietoa. Henkilöstöavainlukujen osalta raportointi on pysynyt saman laajuisena, samoin taloudellisen vastuun avainlukujen osalta. (Marimekko, 2012; Marimekko, 2015a)

Vastuullisen hankinnan uudet mittarit 2015:

- BSCI-auditointien piirissä olevat EU:n ulkopuoliset ostot, %
- Muiden auditointien piirissä olevat EU:n ulkopuoliset ostot, %
- BSCI-auditoinnin läpäisseiden tehtaiden osuus, %
- Lapsityövoiman käyttöön liittyvät toimintaohjeiden rikkomukset, kpl

Ympäristövastuun uudet mittarit 2015:

- Toiminnasta syntyneet jätteet
- Jätteiden hyötykäytön osuus, %
- Kaatopaikalle päätyneiden jätteiden osuus, %
- Ekologisempien materiaalien osuus tekstiilituotteista, %

- Better Cotton –puuvillan hankinta
- Hankitun Better Cotton –puuvillan osuus suhteessa puuvillan kokonaiskäyttöön, %

Aiemmin kappaleessa 3.2.3 esitellyn KPMG:n (2013) G4:n muutoksia tarkastelevan analyysin avulla tutkin, miten Marimekon raportissa ilmenevät nämä uudet teemat. Tarkoitus ei ole arvioida, missä määrin Marimekon raportti seuraa G4-ohjeistoa, sillä raportti on ilmoitettu olevan GRI-ohjeistoa soveltava, muttei sen mukainen. Tarkoitus sen sijaan on tarkastella, miten G4:n kautta raportointi on kehittynyt. KPMG tunnisti kappaleessa 3.2.3 esitellyt viisi teemaa, joiden osalta G4 merkittävästi eroaa edellisestä versiostaan. KPMG:n (2013) sekä GRI:n (2013) ohjeeseen perustuen Taulukkoon 1 on koottu Marimekon raportista ne tunnuksiset, jotka ovat G4:n mukaisia, joko uusia tai paranneltuja, sekä jaoteltu ne sisällön mukaisesti: ”tunnistetut olennaiset näkökohdat ja laskentarajat”, ”hallinto” sekä ”toimitusketju” tunnusten sisällön mukaan. Taulukon 1 tunnuksiset on raportoinut joko kokonaan tai osittain vuoden 2015 raportissa.

Taulukko 1 (Marimekko, 2015b; GRI, 2013)

GRI-TUNNUS	SISÄLTÖ
TUNNISTETUT OLENNAISET NÄKÖKOHDAT JA LASKENTARAJAT	
G4-17, G4-20-23	Konsernin laskentarajat, olennaisia näkökohtia koskevat laskentarajat ja muutokset
G4-18	Raportin sisällönmäärittely
G4-19	Olennaiset näkökohdat
HALLINTO	
G4-34	Hallintorakenne
TOIMITUSKETJU	
G4-12	Organisaation toimitusketju
G4-13	Merkittävät muutokset organisaation koossa, rakenteessa, omistusrakenteessa tai toimitusketjussa
G4-EC9	Paikallisten ostojen osuus merkittävässä toimipaikoissa
G4-EN33	Merkittävät ympäristövaikutukset toimitusketjussa
G4-LA6	Työtaturmat ja sairauspoissaolot
G4-LA15	Merkittävät negatiiviset työoloihin liittyvät vaikutukset toimitusketjussa
G4-HR4	Toimintojen ja toimittajien yhdistymisvapauden ja kollektiivien neuvotteluoikeuden rikkomukset tai uhat
G4-HR5	Toiminnot ja toimittajat, joiden osalta tunnistettu lapsityövoiman käytön riski, ja ehkäisytoimenpiteet
G4-HR6	Toiminnot ja toimittajat, joiden osalta tunnistettu pakko- ja rangaistustyövoiman käytön riski, ja ehkäisytoimenpiteet
G4-HR11	Merkittävät ihmisoikeuksiin liittyvät vaikutukset toimintaketjussa ja toteutetut toimenpiteet
G4-SO10	Merkittävät negatiiviset yhteiskunnalliset vaikutukset toimitusketjussa ja toteutetut toimenpiteet

Oleannaisten näkökohtien tunnistaminen sekä laskentarajojen määrittely ovat G4:ssä avainasemassa. Kaikki tunnukset, jotka GRI ohjeessaan tähän osa-alueeseen lukee eli G4 17-23, on raportoitu Marimekon vuoden 2015 raportissa. Vuoden 2015 raportti täyttää nämä vaatimukset suurelta osin siksi, että GRI-sisältövertailutaulukko on liitetty raporttiin. Olellaiset teemat on vuoden 2015 raportissa kerrottu entistä selkeämmin listan muodossa. Osittain samat tiedot löytyvät 2012 raportistakin, muttei samalla tavalla painotettuna. (Marimekko, 2015b; GRI, 2013)

Hallinnosta raportoitaessa ei G4:n Core-taso vaadi kuin yhden tunnuksen, G4-34:n julkaisemista. Tätä tietoa ei ole liitetty vastuullisuusraporttiin, vaan se löytyy Marimekon verkkosivuilta ja tilinpäätöksestä, myös vuoden 2012 osalta. Nähtävästi Marimekko ei ole panostanut hallitukseen liittyvien tietojen raportoimiseen vaadittua enempää. (Marimekko, 2015b)

Toimitusketjuun liittyvien tunnusten kasvanut merkitys nostettiin myös esille G4:n keskeisiä muutoksia tarkasteltaessa. Näitä tunnuksia sisältyy G4-ohjeistoon runsaasti, ja läheskään kaikista ei ole raportoitu Marimekon raportissa. Osa on kuitenkin otettu mukaan kuten taulukosta 1 nähdään, ja nämä mukaan otetut tunnukset tuovat raporttiin merkittävästi enemmän tietoa toimitusketjuista kuin mitä aiempiin raportteihin on sisältynyt. (KPMG, 2013; Marimekko, 2015b)

5.3 Yhteys aikaisempaan tutkimukseen ja teoriaan

Marimekon yritysvastuuraportoinnin kehittymisestä tehdyistä huomioista löytyy yhtymäkohdita aikaisempaan tutkimukseen ja teoriaan. Tutkimusta on esitelty laajasti luvussa 3.

Yksi GRI:n tärkeimpiä tavoitteita on vastuullisuusraporttien vertailukelpoiseksi saattaminen. Todellisuudessa raporttien vertailukelpoisuus ei GRI:n käytöstä huolimatta ole kovin korkea (Isaksson & Steimle, 2009; Kuisma & Lovio, 2006). Myöskään Marimekon raportoidut tiedot eivät ole suurelta osin vertailukelpoisia. Tähän on syynä mm. se, että suuri osa GRI-tunnuksista on raportoitu ”osittain”, eli tiedoissa on puutteita. Myös, koska Marimekko on julkaissut tiettyjä vastuullisuuteen liittyviä tietoja, etenkin ympäristö- ja hankintaketjun tunnuksia, vasta vähän aikaa, ei vastuullisuuden kehittymistä näiltä osin voi vielä tarkastella kovin pitkällä tähtäimellä.

Monevan ym. (2006) esittämä kritiikki GRI:n käytöstä pelkästään vastuullisemman mielikuvan luomiseen pätee myös osittain Marimekon raportointiin. Etenkin aikaan ennen G4:ään siirtymistä, kun GRI-sisältövertailutaulukkoa ei julkaistu ja raportti muutenkin pohjautui hy-

vin löyhästi GRI-ohjeistoon, vaikuttaa hieman liian aikaiselta nimittää raporttia GRI-pohjaiseksi. Marimekon raporteissa, etenkin vanhemmissa, on hyvin paljon sanallisesti selitety tavoitteita ja pyrkimyksiä, mutta vähemmän esitelty konkreettisia vastuullisuustoimia tai saavutuksia. Tällaistaikin kuvailua toki tarvitaan, mutta GRI-mukaiseen raportointiin ja tunnusten esittämiseen siitä on vielä pitkä matka.

Raportoivan yhtiön kannalta negatiivisista asioista viestimistä voidaan pitää yhtenä yritys-vastuuraportin laadun ja kehityksen mittarina (Hahn & Lülfs, 2014). Marimekon raportoinnissa on nähtävissä kehityssuunta kohti avoimempaa raportointia myös negatiivisista aiheista. Vuoden 2015 raportissa on esimerkiksi eritelty suhteellisen avoimesti kiinalaisilla sekä thaimaalaisilla tehtailla ilmeneviä ongelmia, ja kerrottu yt-neuvotteluista. Näistä asioista on viestitty kuitenkin hyvin ratkaisukeskeisesti ja positiiviseen sävyyn siinä mielessä, että haasteet tiedostetaan ja asioita pyritään muuttamaan. Tarkastelluista aiempien vuosien raporteista ('07, '08 sekä '12) ei löydy vastaavaa raportointia negatiivisista asioista. Toisaalta, negatiivisista aiheista on kerrottu useimmiten case-tapauksina vuoden 2015 raportissa, samalla formaatilla kuin positiivisistakin asioista. Koska aiemmista raporteista puuttuvat case-osiot lähes kokonaan, voidaan pitää hyväksyttävänä, ettei niistä ole tasapainoisuuden nimissä esitelty vastaavia negatiivisia tapahtumia, sen koommin kuin positiivisiakaan.

GRI:n käyttöönotto on kiistämättä vienyt Marimekon vastuullisuusraportointia ammattimaisempaan ja läpinäkyvämpään suuntaan. Merkittävin muutos on nähtävissä kuitenkin siirtäessä G3-ohjeistosta G4:ään, eli tästä voidaan päätellä, että G4:n käyttöönotto on tuonut mukanaan Marimekolle uudenlaisen otteen vastuullisuusraportointiin. Tämä myös viitata siihen, että GRI-standardien käyttöönotto vie vuosia aikaa, sillä kyse ei ole vain uuden raportointimallin tunnistamisesta, vaan uudenlaisten tietojen keräämisestä ja julkaisemisesta.

Aiemmassa tutkimuksessa (Jones ym. 2016; Moneva ym. 2006) on yleisesti kritisoitu GRI:tä siitä, ettei sen hyödyntämisellä ole useinkaan yhteyttä yrityksen toiminnan vastuullisempaan suuntaan kehittämiseen. Marimekon tapauksessa ainakin raporttien perusteella on tultu suuri harppaus eteenpäin niin raporttien laadussa, kuin myös vastuullisessa toiminnassa vuosien aikana. Ei voida perustellusti osoittaa syy-seuraussuhdetta, että GRI:n käyttö olisi johtanut vastuullisempaan toimintaan Marimekolla. Voidaan kuitenkin perustellusti todeta, ettei tässä kohdeyrityksessä GRI:n käyttö ole pelkkää ”viherpesua”, kuten monissa sen on huomattu olevan, vaan vastuullisemmalle toiminnalle on olemassa näyttöä.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa on analysoitu yritys vastuuraportointiohjeisto GRI:n käytön vaikutusta kahden vaiheen kautta kohdeyritys Marimekon vastuullisuusraportointiin. Valikoidut vaiheet ovat GRI:n käyttöönoton vaihe, sekä GRI-ohjeiston päivittymisen vaihe. Tutkimuksen kohteena ovat olleet Marimekon julkiset vastuullisuuskatsaukset, joiden kehittymistä vuosien aikana on tarkasteltu raporttien sisällön, rakenteen sekä tunnuslukujen perusteella.

Marimekon raportoinnissa GRI-ohjeiston käyttöönotto ei heti ensimmäisessä raportissa tehnyt merkittävää eroa tai parannusta raportoinnin laajuuteen, laatuun tai esitysmuotoon. Ensimmäisessä GRI:tä hyödyntävässä raportissa merkittävin eroavaisuus aiempaan nähden oli ympäristö- ja vastuullisen hankinnan tunnuslukujen tuominen osaksi raporttia. GRI:n käyttöönotto ja ohjeiston ymmärtäminen ovat kuitenkin tässä vaiheessa vielä selkeästi kehitysvaiheessa.

Siirryttäessä GRI G3-ohjeistosta G4-ohjeistoon on nähtävissä merkittävämpi muutos raportoinnin suhteen. Uusimmasta raportista on tunnistettavissa useita teoriaan pohjautuvia, G4:n mukanaan tuomia muutoksia, ja raportti on kaiken kaikkiaan laajempi, läpinäkyvämpi ja informatiivisempi kuin G3-mukaiset raportit. G4-perusteisen raportin painipisteinä on nähtävissä etenkin toimitusketjujen vastuullisuus sekä ympäristövastuu.

Raportteja tarkastellessa voi tehdä johtopäätöksen, että GRI-pohjautuvuuden mainitseminen raportissa ei todellisuudessa kerro juurikaan raportin sisällöstä tai laadusta. Lisäksi GRI:n käyttöönotto niin, että se tuo raportille lisäarvoa, näyttäytyy ainakin kohdeyrityksen tapauksessa usean vuoden prosessina. Raportointistandardeista hyötymiseen ei riitä se, että sen mainitaan olevan raportin pohjana – täytyy myös muuttaa tapaa, jolla informaatiota kerätään ja kerätä täysin uutta informaatiota, josta voi esittää uusia tunnuslukuja. Kohdeyrityksen tapauksessa voidaan myös tehdä johtopäätös, että raportoinnin muodon muuttaminen yhdistetystä vuosikirjasta erilliseen vastuullisuusraporttiin on merkittävästi parempi ja selkeämpi tapa viestiä vastuullisuudesta.

Vastuullisuusraportoinnin ja GRI:n saralta löytyy lukemattomia jatkotutkimusaiheita, ja tämä tutkimus on vasta pintaraapaisu vastuullisuusraportoinnin maailmaan. Kiinnostavia ja ajankohtaisia aiheita joita tutkia olisivat esimerkiksi uuden EU-direktiivin mukanaan tuomat muutokset raportointiin, sekä yleisesti lainsäädännön lisääntymisen vaikutukset. Toisenlaista perspektiiviä toisi myös yritysten motiivien tutkiminen yritys vastuusta raportointiin taustalla.

LÄHDELUETTELO

- Ballou, Brian & Heitger, Dan L. & Landes, Charles E. (2006) "The future of corporate sustainability reporting: a rapidly growing assurance opportunity". *Journal of Accountancy*, Vol. 202, No. 6, 65-74.
- Crowther, David & Rayman-Bacchus, Lez (toim.) (2004) *Perspectives on Corporate Social Responsibility*. Aldershot: Ashgate.
- Daub, Claus-Heinrich (2007) "Assessing the quality of sustainability reporting: an alternative methodological approach". *Journal of Cleaner Production*, Vol. 15, No.1, 75-85.
- Davis, Greg & Searcy, Cory (2010) "A review of Canadian corporate sustainable development reports". *Journal of Global Responsibility*, Vol. 1 No. 2, 316-329.
- Eettisen kaupan puolesta ry (2014) Vastuullisia vaatteita? Ihmisoikeudet suomalaisten vaateyritysten tuotantoketjuissa. <http://eetti.fi/vastuullisia-vaatteita/files/Vastuullisia_vaatteita-Ihmisoikeudet-suomalaisten_vaateyritysten_tuotannossa.pdf>, haettu 22.11.2016.
- EU (2016) Non-financial reporting. <http://ec.europa.eu/finance/company-reporting/non-financial_reporting/index_en.htm> haettu 30.11.2016.
- EY (2016) Value of Sustainability Reporting. <[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_Value_of_sustainability_reporting/\\$FILE/EY-Value-of-Sustainability-Reporting.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_Value_of_sustainability_reporting/$FILE/EY-Value-of-Sustainability-Reporting.pdf)> haettu 3.11.2016.
- Finnwatch (2013) Suomalaisten designtuotteiden vastuullisuus. Case: Iittala ja Marimekko Thaimaassa. <http://www.finnwatch.org/images/designtuotteiden_vastuullisuus.pdf> haettu 29.11.2016.
- GRI (2016) verkkosivut <<https://www.globalreporting.org>> haettu 9.11.2016.
- GRI (2006) Yhteiskuntavastuun raportointiohjeisto. <<https://www.globalreporting.org/resource/library/Finnish-G3-Reporting-Guidelines.pdf>> haettu 5.11.2016
- GRI (2013) Reporting Principles and Standard Disclosures. <<https://www.globalreporting.org/resource/library/GRIG4-Part1-Reporting-Principles-and-Standard-Disclosures.pdf>> haettu 8.11.2016.
- Hahn, Rüdiger & Lülfs, Regina (2014) "Legitimizing Negative Aspects in GRI-Oriented Sustainability Reporting: A Qualitative Analysis of Corporate Disclosure strategies". *Journal of Business Ethics*, Vol. 123, No. 3, 401-420.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2009) *Tutki ja kirjoita*. 15. painos, Helsinki: Tammi.

- Hohnen, Paul (2012) *The Future of Sustainability Reporting*. Chatham House, EEDP Programme Paper, 2012/02. <https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Energy,%20Environment%20and%20Development/0112_pp_hohnen.pdf> haettu 20.11.2016
- Isaksson, Raine & Steimle, Ulrich (2009) "What does GRI-reporting tell us about corporate sustainability?" *The TQM Journal*, Vol. 21, No. 2, 168-181.
- Jones, Peter & Comfort, Daphne & Hillier, David (2016) "Managing materiality: a preliminary examination of the adoption of the new GRI G4 guidelines on materiality within the business community". *Journal of Public Affairs*, Vol. 16, No. 3, 222-230.
- Juutinen, Sirpa & Steiner, Maj-Lis (2010) *Strateginen yritysvastuu*. Helsinki: WSOYpro.
- Koskinen, Ilpo & Alasuutari, Pertti & Peltonen, Tuomo (2005) *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Tampere: Vastapaino.
- KPMG (2013) GRI's G4 Guidelines: the impact on reporting. <<https://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/g4-the-impact-on-reporting-v2.pdf>> haettu 3.11.2016.
- KPMG (2015) The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2015. <<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/02/kpmg-international-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2015.pdf>> haettu 3.11.2016
- Kuisma, Mika & Lovio, Marjut (2006) *EMAS- ja GRI-raportointi osana yhteiskuntavastuullisuutta - Jatkuvan parantamisen toteaminen yritysten raportoinnin avulla*. Helsingin kauppakorkeakoulu: Working Papers, HSE Print.
- Kujala, Johanna & Kuvaja, Sari (2002) *Välittävä johtaminen – Sidosryhmät eettisen toiminnan kirittäjinä*. Jyväskylä: Talentum.
- Lotila, Piia (2004) *Communicating Corporate Social Responsibility – Reporting Practice in Retailing*. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja keskusteluja ja raportteja, 6:2004, Turku.
- Niskala, Mikael & Pajunen, Tommi & Tarina-Mani, Kaisa (2013) *Yritysvastuu: raportointi- ja laskentaperiaatteet*. Helsinki: KHT-Media Oy.
- Niskanen, Jyrki & Nieminen, Terhi (2001) "The objectivity of corporate environmental reporting: A study of Finnish listed firms' environmental disclosures". *Business Strategy and the Environment*, Vol. 10, No. 1, 29-37.
- Metsämuuronen, Jari (2008) *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. 3. painos, Jyväskylä: International Methelp.
- Moneva, José M. & Archel, Pablo & Correa, Carmen (2006) "GRI and the camouflaging of corporate unsustainability". *Accounting Forum*, Vol. 30, No. 2, 121-137.

- Piekkari, Rebekka & Welch, Catherine (2011) ”Tapaustutkimuksen eri tyypit.” teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Vantaa: Hansaprint.
- Puusa, Anu (2011) ”Laadullisen aineiston analysointi.” teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Vantaa: Hansaprint.
- Roca, Laurence Clément & Searcy, Cory (2012) ”An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports”. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 20, No.1, 103-118.
- Rohweder, Liisa (2004) *Yritysvastuu – kestävä kehitys organisaatiossa*. Helsinki: WSOY.
- Schadewitz, Hannu & Niskala, Mikael (2010) ”Communication via Responsibility Reporting and its Effect on Firm Value in Finland”. *Corporate Social Responsibility and Environment Management*, Vol. 17, No. 2, 96-106.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Latvia: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Willis, Alan (2003) ”The Role of the Global Reporting Initiative’s Sustainability Reporting Guidelines in the Social Screening of Investments”. *Journal of Business Ethics*, Vol. 43, No. 3, 233-237.
- Zadek, Simon (2001) *The Civil Corporation: The New Economy of Corporate Citizenship*. London: Earthscan.

Empiirinen aineisto:

- Marimekko (2003) Vuosikertomus 2003, <http://company.marimekko.fi/sites/default/files/documents/vuosikertomus_2003.pdf> haettu 12.11.2016
- Marimekko (2007) Vuosikertomus 2007, <http://company.marimekko.fi/sites/default/files/documents/vuosikertomus_2007.pdf> haettu 9.11.2016
- Marimekko (2008) Vuosikertomus 2008, <http://company.marimekko.fi/sites/default/files/documents/vuosikertomus_2008.pdf> haettu 9.11.2016
- Marimekko (2012) Vuosikirja 2012, <http://company.marimekko.fi/sites/default/files/upload/Marimekko%20Vuosikirja_2012.pdf> haettu 12.11.2016
- Marimekko (2013) Vastuullisuuskatsaus 2013, <<http://company.marimekko.fi/sites/default/files/upload/Vastuullisuuskatsaus%202013.pdf>> haettu 9.11.2016
- Marimekko (2015a) Vastuullisuuskatsaus 2015, <http://company.marimekko.fi/sites/default/files/upload/MM_VASTUULLISUUS_2015_FI_150616.pdf> haettu 10.11.2016

Marimekko (2015b) GRI-sisältövertailutaulukko 2015, <http://company.marimekko.fi/sites/default/files/upload/marimekko_GRI_2015_FI_150616.pdf>haettu 10.11.2016

Marimekko (2016) verkkosivut. < <http://company.marimekko.fi>> haettu 15.11.2016